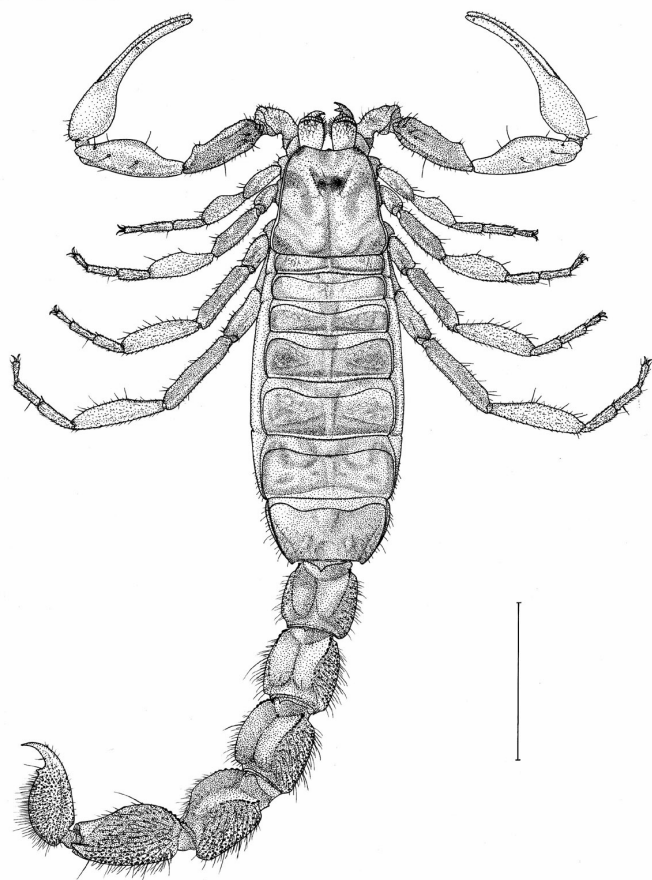

PAVOUK

Zpravodaj České arachnologické společnosti

Číslo 29

červen 2010

Arachnofauna České republiky

S posledními dvěma verzemi Platnickova katalogu pavouků jsou svázány pouze dvě změny ve jménech našich pavouků. Platnými jmény jsou:

Seycellocesa vittatus (C. L. Koch, 1836); dříve *Anelosimus vittatus* (C. L. Koch, 1836),

Selimus vittatus (C. L. Koch, 1836);

Hypsocephalus pusillus (Menge, 1869); doposud *Hypsocephalus dahli* (Lessert, 1909).

Nově je do soupisu pavouků České republiky zařazen jeden druh.

***Pardosa nebulosa* (Thorell, 1872)**. Hodonín, duben 2010, břehy jezírka v deset let opuštěné těžební jámě cihelny, 3 ♂♂, 5 ♀♀, leg. S. Macík, det. V. Bryja. Výskyt byl ověřen účastníky exkurze ČAS v květnu 2010.

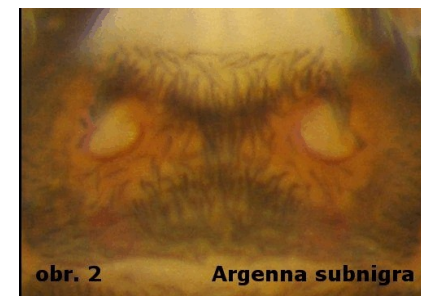
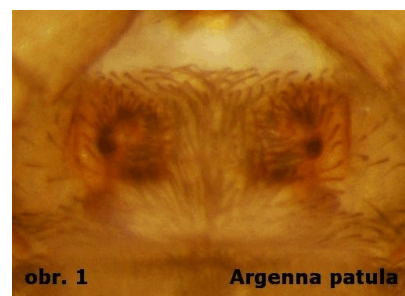
Celkem tak ke 30.6.2010 registrujeme v České republice 857 druhů pavouků.

Argenna subnigra a *Argenna patula*

Cedivečka pobřežní *Argenna patula* je u nás vzácným druhem doloženým jediným exemplářem samice z Lednice, uloženým v Millerově sbírce v Národním muzeu. Cedivečka tmavá *Argenna subnigra* je v teplejších polohách hojnějším druhem rozmanitých biotopů. Znaky odlišující samice těchto druhů uváděné v běžně používaných klíčích (MILLER 1971; HEIMER & NENTWIG 1991; ROBERTS 1985) mi nepřipadaly dostatečně výstižné a při determinaci jsem neměl potřebnou jistotu. Po prohlédnutí výše uvedeného Millerova exempláře a jedince zapůjčeného z Dánska od J. Lissnera, a jejich porovnáním s jedinci *A. subnigra* se mi jeví pro determinaci jako zásadní tyto znaky:

A. patula – na epigyně dvě nezřetelné, ochlupené, trochu sklerotizované plošky, pouze na vnějších stranách mírně vystouplé, ve středech mělce propadlé (Obr. 1);

A. subnigra – na epigyně dvě měkké, holé, bledé, knoflíčkovitě vystouplé plošky na spodních okrajích s ostrým, sklerotizovaným okrajem (po kopulaci jsou překryté bílými víčky, která lze jehlou celkem snadno odstranit). Dále – jak si všiml a trefně

charakterizoval A. Kůrka – tmavé chlupy na epigyně *A. subnigra* tvoří obrazec ve tvaru „letící vrány“ (Obr. 2).

Tak buďte při determinaci jedinců tohoto rodu ostražití – především v materiálu z letošní květnové a z plánované další exkurze na jižní Moravu!

Jan Dolanský

Jihovýchodní Morava 2010

Hlavní tohotočasná exkurze se uskutečnila ve dnech 13.–16. května a zúčastnili se jí: J. Dolanský, A. Jelínek, O. Machač, E. Líznarová, J. Erhart, L. Sentenská, P. Dolejš, S. Macík, S. Vinkler a V. Bryja s rodinou. Na jeden den se zastavil „na kontrolu“ S. Pekár – člen předsednictva ČAS ☺.

I přes nepříznivou předpověď počasí jsme se ve čtvrtek kolem poledne sešli na návsi v Čejkovicích – a to za krásného, polojasného počasí. Naše přítomnost nešla místním zastupitelům, a tak již s předstihem slibujeme zprávu o našem průzkumu panu starostovi. Standa Macík nás (alespoň tedy neřidiče) přivítal slivovici a hned poté jsme vyrazili k Hodonínu.

Jako první lokalitu nám Standa naordinoval starou cihelnu u Hodonína, u silnice ve směru na Rohatec. V cihelně se již několik let netěží, tak je v ní velmi živo – kam se podíváme, není pro pavouky či cvrčky skoro kam šlápnout. Okraje sníženiny s jezerem uprostřed jsou jílovité, s hlubokými erozními rýhami, a pomalu zarůstají náletem stromků. Že jde o lokalitu zajímavou ukazují už první úlovky na březích: poskakující skákavka *Sitticus dzieduszycki* nebo dopředu avizované nory slíďáka tatarského. Mezi tím velmi hojně pobíhají drobní západníci *Clubiona subtilis* a velké podivné „arctosy“.

V pozdním odpolední jsme se přesunuli na lokalitu Pánov – bývalý vojenský prostor na písčitém terénu, kde se dnes o management starají místo vojenské techniky místní motoristé. Stejně jako hodonínská cihelna, ani toto místo nás nezklamalo – hned v prvním smyku byl pakřížák *Uloborus walckenaerius* a v první hromadě kamení *Titanoeca psammophila* – svého času endemit bzeneckých písků. Další obyvatelé Pánova na své určení teprve čekají. S přicházejícím soumrakem zajíždíme na večeri do Hodonína, a pak už v dešti dorážíme na naši základnu v penzionu Blatské sklepy v Čejkovicích (<http://www.blatskesklepy-penzion.cz/ubytovani-na-morave/fotogalerie>). Ten vyhovuje naší arachnologické společnosti jak velikostí, tak i velkou společenskou místností i krásným vinným sklepem, který začal svá tajemství vydávat už prvního večera.

V pátek ráno nás přivítala zachmuřená obloha a poprchávalo. Nicméně entuziasmus arachnologů je nevyčerpatelný a proto jsme hned vyrazili na lokality u vody, konkrétně na přírodní památku Trkmanec–rybníčky. Odměnou za veškerou vlhkost za krkem i v botách nám byl nález skákavky *Marpissa canestrinii* (první lokalita mimo BR Pálava)

Hodonínská písčovina. Foto S. Macík.

a bohatá populace *Clubiona juvenis* v rákosových stéblech. Po obědě se na chvíli vyčáslilo, čehož jsme využili k průzkumu lokality Černá hora, která patří ke komplexu Kamenný vrch u Kurdějova. Tyto suché – byť teď mokré – subpanonské trávníky a pozoruhodná asociace rezavých pavučenek *Nematogmus sanguinolentus* s hnízdy rezavých mravenců nás přivedly na myšlenku, zda není vztah těchto pavučenek s mravenci bližší, než se na první pohled zdá. Na této lokalitě se k nám připojil nejmladší aktivní sběratel – Matýsek Bryja. Cestou do vinného sklípku jsme se byli všichni osobně seznámit se západnicí *Cheiracanthium pennyi* na suché hlinité stráni mezi vinohrady (toho času jediná lokalita v ČR). Někteří z nás využili návštěvy této lokality i k seznámení se s blechami z nor břehulí. Večer proběhl již tradičně při dobrém čejkovickém vínu a tradičním sázení na počet nalezených druhů.

V sobotu ráno neprší a den proto začínáme návštěvou lokality Horky u Milotic. Cestou vyzvedáváme na parkovišti u zámku v Miloticích Stana Pekára. Na Horkách nás přivítala hnízdní kolonie vlh pestrých a poměrně početná populace slíďáků *Alopecosa striatipes*. Protože se nám začalo stýskat po vodě, vybrali jsme jako další lokalitu Jezero u Vacenovic. Jde o botanicky, zoologicky, esteticky a krajinářsky hodnotný komplex vlhkých až mokřadních luk, s bohatým bylinným podrostem. V orobinci a ostřicích to žije tak, že lavory skoro neuzvedneme, a je zřejmé, že u mikroskopu si více než užijeme. Vysoká hladina vody vyhnala všechny pavouky do vegetace – takže i takové milovníky sucha, jako je *Marpissa nivoyi*, můžeme vytřepat z trsů orobince. A stejně jako

předchozího dne, i tentokrát se jdeme na závěr dne seznámit se vzácnou západnicí – je to *Cheiracanthium montanum* na Zázmonicích u Bořetic. Ani tentokrát jsme se nevyhnuli třídění materiálu při večerním víně.

V neděli ráno prší a jedeme domů. Hlavní úkol, tj. průzkum čejkovických Špidláků, na který už jistě netrpělivě čeká místní starosta, zůstává nesplněn! A proto věříme, že se už brzy setkáme v Čejkovicích znovu – snad už na podzim roku 2010 (to byste se určitě včas dověděli), nebo určitě na jaře roku 2011.

Exkurze terénem nekončí a už první vlašťovky od mikroskopu ukazují, že exkurze byla úspěšná – ony podivné „arctosy“ z cihelny u Hodonína jsou totiž *Pardosa nebulosa*. Nový druh pro českou arachnofaunu.

Víťa Bryja

Bibliografie

Pavouci

- DOLANSKÝ J. 2010: Zoogeografické rozšíření pavouků rodu *Cheiracanthium* a jejich příbuzenské vztahy. In BRYJA J. & ZASADIL P. (eds), *Zoologické dny Praha 2010. Sborník abstraktů z konference 11.–12. února 2010*. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, pp. 56–57 (in Czech).
- DOLEJŠ P., KUBCOVÁ L. & BUCHAR J. 2010: Epigamní chování a průběh kopulace slíďáků *Tricca lutetiana* a *Arctosa alpigena lamperti* (Araneae: Lycosidae). In BRYJA J. & ZASADIL P. (eds), *Zoologické dny Praha 2010. Sborník abstraktů z konference 11.–12. února 2010*. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, pp. 57–58 (in Czech).
- DVOŘÁK L. 2002: Někteří bezobratlí živočichové sklepů na území západních Čech a Šumavy. Some invertebrates in cellars from the west Bohemia and Bohemian Forest. *Erica, Plzeň* **10**: 97–106 (in Czech, English summary).
- FORMAN M. & KRÁL J. 2010: Úvod do biologie sociálních pavouků. Social spiders. *Živa* **58**: 74–77 (in Czech, English summary).
- FORMAN M. & KRÁL J. 2010: Změny v organizaci genomu a vznik sociality u bezobratlých. Changes in the genom organization and evolution of the sociality in invertebrates. *Živa* **58**: 128–130 (in Czech, English summary).
- HRADSKÁ I. & KOŠŤÁKOVÁ A. 2009: Pavouci (Araneae) lomu v Plzni-Koterově. Spiders (Araneae) of quarry in Plzeň-Koterov. *Erica* **16**: 63–72 (in Czech, English summary).
- HULA V., NIEDOBOVÁ J. & KOŠULIČ I. 2009: Overwintering of spiders in land-snail shells in South Moravia (Czech Republic). *Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae* **94**: 1–12.
- KORENKO S. & PEKÁR S. 2010: Parasitism of space-web spiders (Araneae, Theridiidae) by parasitoid wasps (Hymenoptera: Ichneumonidae, Pimplinae, Polysphinctini) in an apple orchard in Central Europe. In BRYJA J. & ZASADIL P. (eds), *Zoologické dny Praha 2010*.

- Sborník abstraktů z konference 11.–12. února 2010*. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, pp. 123–124.
- KŮRKA A. & BUCHAR J. 2010: Pavouci (Araneae) vrchu Oblík v Českém středohoří (severozápadní Čechy). Spiders (Araneae) of the Oblík Hill in the České středohoří Highlands (northwestern Bohemia, Czech Republic). *Sborník Severočeského Muzea, Přírodní Vědy, Liberec* **28**: 71–106 (in Czech, English summary).
- LÍZNAŘOVÁ E. 2010: Funkční odpověď u myrmekofágních pavouků. In BRYJA J. & ZASADIL P. (eds), *Zoologické dny Praha 2010. Sborník abstraktů z konference 11.–12. února 2010*. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, pp. 141–142 (in Czech).
- PEKÁR S., MARTISOVÁ M. & BILDE T. 2010: Sex-specific kleptoparasitic foraging in ant-eating spiders. In BRYJA J. & ZASADIL P. (eds), *Zoologické dny Praha 2010. Sborník abstraktů z konference 11.–12. února 2010*. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, pp. 166–167.
- ŘEZÁČ M. 2009: Rozšíření a ochrana pavouků sklípkánek (Araneae: *Atypus* spp.) v České republice. Distribution and conservation of the purse-web spiders (Araneae: *Atypus* spp.) in the Czech Republic. *Příroda, Praha* **28**: 3–43 (in Czech, English summary).
- SVATOŇ J., GAJDOŠ P., ČERNECKÁ E., FRANC V., KORENKO S., KOVALČÍK R. & KRUMPÁLOVÁ Z. 2009: Pavúky – Araneae. In: MAŠÁN P. & MIHÁL I. (eds.), Pavúkovce Cerovej vrchoviny. Arachnids of the Cerová Vrchovina Highland (Arachnida: Araneae, Pseudoscorpiones, Opiliones, Acari). Institute of Forest Ecology, Zvolen, pp. 21–123 (in Slovak, English summary).
- TROPEK R. & HRADSKÁ I. 2009: Pavouci přírodní památky Prameniště Kateřinského potoka. Spiders of Prameniště Kateřinského potoka Nature Monument. *Erica* **16**: 55–61 (in Czech, English summary).
- TROPEK R., KADLEC T., KAREŠOVÁ P., SPITZER L., KOČÁREK P., MALENOVSKÝ I., BANAR P., TUF I. H., HEJDA M. & KONVIČKA M. 2010: Spontaneous succession in limestone quarries as an effective restoration tool for endangered arthropods and plants. *Journal of Applied Ecology* **47**: 139–147.

Sekáči

- BEZDĚČKA P. 2008: *Dicranolasma scabrum* – nový sekáč pro Českou republiku. *Dicranolasma scabrum* – a new harvestman for the Czech Republic. *Acta rerum naturalium* **4**: 51–52.
- BEZDĚČKA P. 2008: Seznam sekáčů (Opiliones) České republiky. Checklist of harvestmen (Opiliones) of the Czech Republic. *Klapalekiana* **44**: 109–120.
- BEZDĚČKA P. 2008: Současný stav výzkumu sekáčů (Opiliones) České republiky a Slovenské republiky s bibliografií prací z let 1869 až 2007. The present state of research on harvestman (Opiliones) in the Czech Republic and the Slovak Republic with a bibliography from the years 1869 to 2007. *Acta rerum naturalium* **4**: 53–68.
- BEZDĚČKA P. 2008: Vzpomínka na Dr. Vladimíra Šilhavého. Memory of dr. Vladimír Šilhavý. *Acta rerum naturalium* **5**: 259–266.

- STAŠIOV S. & BEZDĚČKA P. 2008: Sekáči – Opiliones. Harvestmen – Opiliones. In: JONGEPIEROVÁ I. (ed.), *Louky Bílých Karpat. Grassland of the White Carpathian Mountains*. ZO ČSOP Bílé Karpaty, Veselí nad Moravou, pp. 237–240.
- BEZDĚČKA P. 2009: Historie výzkumu sekáčů v Jeseníkách (Opiliones). In: *Sborník referátů „Živá příroda na Jeseníku – historie zoologických výzkumů“*, IX. Svatováclavské česko-polsko-německé setkání v Jeseníku 2009. Vlastivědné muzeum Jesenicka, Jeseník, pp. 16–18.
- BEZDĚČKA P. 2009: Kosec *Paranemastoma quadripunctatum* potvrzený pre Slovensko. Harvestman *Paranemastoma quadripunctatum* confirmed for Slovakia. *Folia Faunistica Slovaca, Bratislava* **14** (9): 59–62.
- BEZDĚČKA P. 2010: První prokázaný nálezy sekáče *Platybunus pinetorum* v České republice. The first exact record of harvestman *Platybunus pinetorum* from the Czech Republic). *Západočeské entomologické listy* **1**: 32–33.
<http://www.zpcse.cz/entolisty/dokumenty/2010/01-06-Bezdecka.pdf>
- BEZDĚČKA P. 2010: Sekáči rodu *Paranemastoma* v České a Slovenské republice. In BRYJA J. & ZASADIL P. (eds), *Zoologické dny Praha 2010. Sborník abstraktů z konference 11.–12. února 2010*. Ústav biologie obratlovců AV ČR, Brno, p. 36.

Štíři

- KOVAŘÍK F., FET V., SOLEGLAD M. E. & YAĞMUR E. A. 2010. Etudes on iurids, III. Revision of the genus *Iurus* Thorell, 1876 (Scorpiones: Iuridae), with a description of two new species from Turkey. *Euscorpius* **95**: 1–212.

Schizomida

- SENTENSKÁ L. & LÍZNAROVÁ E. 2010: Nový řád pavoukocvů pro faunu České republiky. New arachnid order for the fauna of the Czech Republic. *Živa* **58**: 126–127 (in Czech, English summary).

Trigonotarbida

- HRADSKÁ I. 2008: The best preserved specimen of Trigonotarbida from Doubrava lokality (Bolsovian age), Pilsen Basin, Czech Republic. In: ŠTAMBERG S. & ZAJÍC J. (eds), *Faunas and palaeoenvironments of the Late Palaeozoic – Special Publication to 5th Symposium on Permo-Carboniferous Faunas*. Museum of Eastern Bohemia at Hradec Králové, Hradec Králové, p. 15.

Sekáči

Vážené kolegyně a vážení kolegové,
obracím se na Vás se žádostí o spolupráci. Jak víte, věnuji se sekáčům (Opiliones) a mojí prioritní snahou je faunistický výzkum naší republiky. Informací a dokladů z mnoha

oblastí je poskrovnu, popř. nejsou žádné. Z jiných, relativně dobře prozkoumaných oblastí či lokalit, nejsou známa recentní data.

Z tohoto důvodu se na Vás všechny obracím se žádostí o materiál sekáčů z Vašich průzkumů. Metody sběru a ukládání pavouků i sekáčů jsou totožné, odběr sekáčů pro Vás tedy rozhodně nemůže představovat žádný problém. Podle možností Vám vždy v krátkém časovém horizontu pošlu výsledky determinací. Provádíte-li studie nějakého území, lokality, biotopu, může přidaný komentovaný přehled sekáčů Vaše výsledky dobře obohatit.

V minulém roce jsme do muzea zakoupili kompletní sbírku sekáčů Leoše Klimeše. Spolu s mojí sbírkou je tak nyní v našem muzeu deponována velmi rozsáhlá kolekce sekáčů z ČR a dalších padesáti zemí, která se neustále rozrůstá. Materiály od Vás budou tedy dobře uloženy a bude s nimi pracováno. Překáží-li Vám doma starší sběry sekáčů a nevíte kam s nimi, nabízím jejich převzetí, v případě větších kolekcí i odkoupení pro naše muzeum. Mám prioritní zájem o materiál z území ČR a SR, ale rád převezmu – a dle možností zpracuji – i sekáče z jiných zemí.

Pavel Bezděčka

Semináře

- 105. arachnologický seminář** (konference Zoologické dny v Praze 11.–12. února 2010)
- S. Pekár, M. Martišová & T. Bilde: Sex-specific kleptoparasitic foraging in ant-eating spiders
  - E. Líznarová: Funkční odpověď u myrmekofágních pavouků
  - J. Dolanský: Zoogeografické rozšíření pavouků rodu *Cheiracanthium* a jejich příbuzenské vztahy
  - P. Dolejš, L. Kubcová & J. Buchar: Epigamní chování a průběh kopulace slíďáků *Tricca lutetiana* a *Arctosa alpigena lamperti* (Araneae: Lycosidae)
  - S. Korenko & S. Pekár: Parasitism of space-web spiders (Araneae, Theridiidae) by parasitoid wasps (Hymenoptera: Ichneumonidae, Pimplinae, Polysphinctini) in an apple orchard in Central Europe
  - P. Gajdoš & L. Dankaninová: Vplyv vinohradníckych historických krajinných štruktúr na diverzitu pavúčích spoločností (modelové územie Svätý Jur)
  - P. Bezděčka: Sekáči rodu *Paranemastoma* v České a Slovenské republice
  - A. Šestáková & M. Krumpál: Ako odlišit *Araneus angulatus* od *A. circe* (Araneae: Araneidae).

Pavouk. Zpravodaj České arachnologické společnosti. Číslo 29.

Vydává: Česká arachnologická společnost.

Odpovědný redaktor: RNDr. Vlastimil Růžička, CSc.

Adresa redakce: Entomologický ústav BC AV ČR, Branišovská 31, 370 05 Č. Budějovice.

Zpracováno editorem WordPerfect, vytištěno písmem Times New Roman.

Titulní strana: *Thaicharmus mahunkai* Kovařík, 1995. Měřitko: 5 mm. Orig. P. Krásenský.

Vychází nepravidelně. Toto číslo vychází v červnu 2010.